

L'impacte de la dislèxia a l'edat adulta

Ignasi Ivern^{1,2}, Mireia Sala^{1,2}, Edgar González¹ i Carme Huguet¹

¹Centre TRIVIUM, ²FPCEE Blanquerna-Universitat Ramon Llull.

INTRODUCCIÓ

La dislèxia ha estat àmpliament estudiada a l'edat escolar però, tot i ser un trastorn persistent (Swanson & Hsieh, 2009; Undheim, 2009), disposem de menys informació sobre la seva afectació a l'edat adulta. No obstant, Soriano-Ferrer i Pedra-Martínez (2016) constaten un increment de la recerca en els darrers anys, sobretot seguint una metodologia quantitativa. La majoria d'investigacions s'han centrat en la caracterització de les dificultats psicolingüístiques. Nergård-Nilssen i Hulme (2014) i Suárez-Coalla i Cuetos (2015) coincideixen a destacar que, fins i tot amb un bon nivell educatiu, la característica principal que presenten els adults amb dislèxia és la baixa velocitat lectora. En bona mesura, el poc domini en consciència fonològica i rapidesa de denominació, a més de la memòria de treball, comprometen decisivament la fluïdesa lectora. Més enllà del seguiment d'aquestes dificultats, ens sembla interessant conèixer com és l'adaptació de les persones amb dislèxia a la vida laboral i a l'entorn sociofamiliar. L'objectiu d'aquest estudi, de caràcter exploratori, ha estat obtenir informació rellevant sobre l'impacte de la dislèxia a l'edat adulta. S'ha recopilat informació sobre hàbits lectors, persistència de dificultats, recursos adaptatius, aspectes socioafectius, així com també dades retrospectives sobre el rendiment acadèmic.

MÈTODE

Els participants han estat 66 persones (40 homes i 26 dones) d'entre 18-38 anys, amb una mitjana d'edat de 22,8 anys. Tots ells van ser diagnosticats de dislèxia al llarg de la seva escolarització primària i van rebre tractament especialitzat, la meitat dels quals durant més de quatre anys. La seva llengua materna era en el 78 % dels casos el català i, en el 22 %, el castellà.

Com a instrument, es va utilitzar un qüestionari específic de 57 preguntes dissenyat per a la investigació amb el qual es van obtenir dades descriptives, respostes dicotòmiques (sí-no), respostes d'acord amb una escala de Likert (res, poc, bastant i molt) i respostes obertes.

Pel que fa al procediment, es va remetre per correu electrònic el qüestionari creat ad hoc mitjançant el Google Forms a 355 persones més grans de 18 anys que havien estat diagnosticades de dislèxia en la seva infància. Després de tres enviaments successius en un període de sis mesos, es van recopilar 66 qüestionaris.

RESULTATS

El nivell màxim de formació acadèmica assolit pels participants va ser: 6,1 % postgrau universitari, 39,4% grau universitari, 24,2 % batxillerat, 21,2 % cicle formatiu de grau superior i 9,1 % cicle formatiu de grau mitjà. Les àrees d'estudi van quedar

distribuïdes de la següent manera: 18,1 % tecnologia, 15,1 % art i disseny, 12,1 % educació, 12,1 % economia i empresa, 7,5 % salut, 7,5 % ciències de la comunicació i el 27 % restant, altres o sense especificar. Pel que fa a l'àmbit laboral, el 78,8 % treballaven en el moment de respondre el qüestionari o havien treballat durant el darrer any. Les feines desenvolupades eren molt diverses: 15,3 % hostaleria i restauració, 11,5 % cangur, 9,6 % dependent, 9,6 % monitor, 7,6 % disseny gràfic, 5,7 % comunicació audiovisual, 5,7 % tècnic esportiu, 3,8 % arquitectura, 3,8 % administratiu, 3,8 % laboratori i 23 % altres. Una gran majoria dels que treballaven, un 71,6 %, admetia que el nivell d'exigència de la seva feina respecte a la lectoescriptura era pràcticament inexistent.

Feta una caracterització de la mostra pel que fa a estudis i feina, a continuació destaquem les dades recollides més significatives. El 37,8 % deia que els seus pares també havien tingut dificultats en la lectoescriptura, i el percentatge s'eixamplava fins a un 56% quan es feia referència a altres trastorns com per exemple el TDAH. El 78 % afirmava que la dislèxia havia significat un repte de superació personal i el 90 % es manifestava satisfet amb el seu progrés. Resulta especialment interessant entrar en detall en l'experiència escolar i els hàbits lectors actuals que passem a descriure en les figures 1 i 2.

Figura 1
EXPERIÈNCIA ESCOLAR

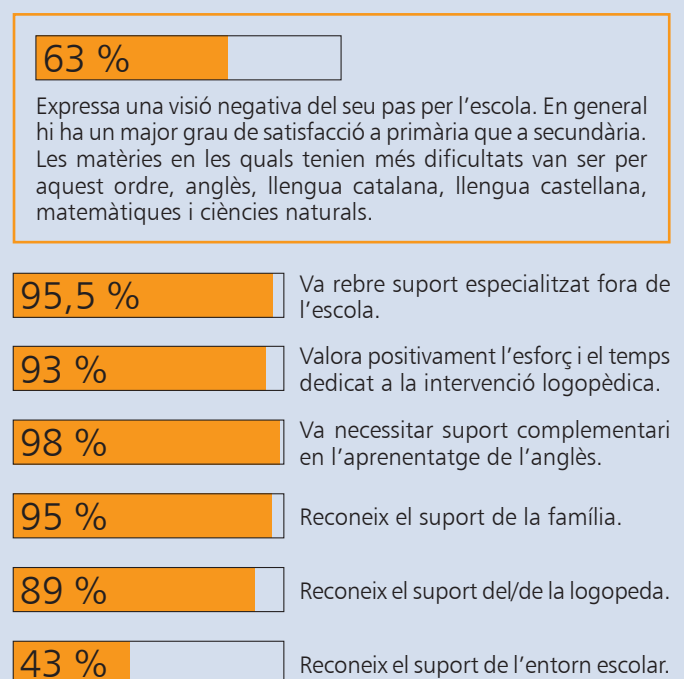
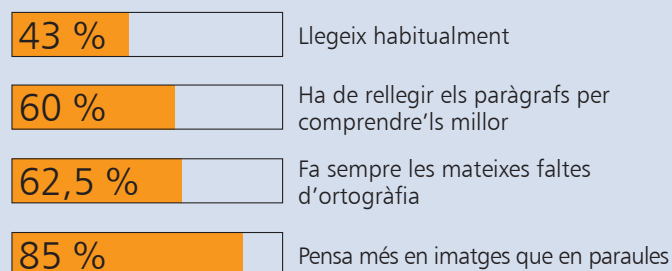

Foto: energpic.com en Pexels

Figura 2
HÀBITS LECTORS

DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

Una primera consideració general és que la majoria dels enquestats van saber expressar de forma precisa quines eren les seves dificultats pel que fa al llenguatge escrit, la qual cosa coincideix amb les conclusions de Nergård-Nilssen i Hulme (2014). És prou significatiu que més de la meitat de les persones que van contestar el qüestionari reconegué que algú de la seva família compartia les mateixes dificultats. Com diuen Svensson et al. (2011), cada cop hi ha més evidència empírica de l'alt nivell d'heretabilitat de la dislèxia, però no resulta fàcil descobrir la seva base genètica. Probablement els criteris de diagnòstic i l'heterogeneïtat de les mostres de les diferents investigacions expliquen la raó per la qual encara no s'han trobat marcadors genètics clars.

Una àmplia majoria es mostrava satisfeta dels èxits aconseguits amb el seu esforç; de fet, gairebé la meitat havia obtingut un

títol universitari, mèrit que hem d'atribuir en bona mesura a la tenacitat, la perseverança i el suport rebut. Però malgrat els assoliments acadèmics, només un 43 % afirmava llegir habitualment. Si tenim en compte que la pràctica lectora afavoreix el domini de les pròpies habilitats lectores (com més llegim, més bé ho fem), la manca de dedicació a la lectura repercuteix negativament en l'adquisició de vocabulari i, en darrera instància, en la comprensió lectora, especialment davant de textos complexos que requereixen una bona competència inferencial. En el terreny laboral, val a dir que gairebé el 80% dels participants treballaven, de fet, mostraven índexs de desocupació similars a la població general. Les feines desenvolupades, tot i ser molt diverses, coincidien a tenir un grau d'exigència baix respecte al llenguatge escrit.

És important destacar la valoració positiva i l'agraïment del suport rebut per part de la família i del/de la logopeda que van expressar els participants. Això contrasta notablement amb el mal record que bona part d'ells manifesta del seu pas per l'escola. En ocasions fent referència explícita al poc suport dels mestres i, en d'altres, rememorant el malestar que suscitava l'experiència escolar, en particular quan havien de llegir en veu alta i quedaven en evidència davant dels seus companys. Klassen et al. (2013) en una interessant metaanàlisi van examinar la relació entre problemes internalitzants (ansietat i símptomes depressius) i les discapacitats d'aprenentatge en adults. Van formular dues hipòtesis: suspensió i continuïtat. La primera plantejava que la simptomatologia internalitzant disminuïa amb l'edat, mentre que la segona postulava que aquests problemes persistien. Llegint els testimonis de la nostra mostra, coincidim amb els resultats de Klassen et al.

(2013) que corroboren la hipòtesi de la continuïtat, amb taxes de símptomes d'internalització d'adults similars a les trobades en estudis de nens i adolescents amb problemes d'aprenentatge. Per la seva banda, Terras et al. (2009) estableixen una clara relació entre el diagnòstic de dislèxia i la baixa autoestima. Tanmateix, Haft et al. (2016) indiquen que l'autoestima millora considerablement quan hi ha una relació satisfactòria amb els pares i aquests tenen una bona comprensió de les seves dificultats. En síntesi, l'experiència dels adults amb dislèxia confirma que, a més dels problemes específics propis del trastorn de caire psicolingüístic, s'ha de lluitar amb problemes internalitzants, una baixa autoestima, una motivació per a l'aprenentatge molt limitada i unes baixes expectatives, tant pròpies com dels altres, respecte al rendiment acadèmic.

Conèixer les dificultats actuals dels adults ha de servir per establir estratègies adequades de suport i de prevenció. En aquest sentit és interessant l'anàlisi que fan Haft et al. (2016) sobre una sèrie de "factors protectors" a tenir en compte com són la família o l'escola. La percepció general de les persones enquestades respecte el paper jugat per l'entorn familiar és molt positiva i el mateix passa amb la figura especialitzada del/de la logopeda. En canvi, arran dels nostres resultats, no

podem dir el mateix sobre l'entorn educatiu. La influència que poden exercir els docents com a "protectors" de la persona amb dislèxia és molt millorable. Haft et al. (2016) van constatar que l'actitud afectuosa i positiva del mestre va contribuir a disminuir els problemes internalitzants i externalitzants. Els alumnes amb dislèxia que van comptar amb un seguiment acurat del mestre van tenir més autoestima i un rendiment acadèmic millor en comparació amb els seus homòlegs que no comptaven amb aquest suport. A més, aquesta atenció dels mestres els va protegir de l'impacte negatiu d'un possible rebuig per part dels companys. I no només això, sinó que els companys van adquirir un paper de factor protector fora de la llar.

En conclusió, el recull de dades sobre la visió retrospectiva del període escolar i sobre les dificultats actuals dels adults amb dislèxia han de servir per comprendre millor la naturalesa del trastorn i les seves repercussions, i per establir estratègies de suport i prevenció adients dirigides a atendre convenientment tant les dificultats específiques amb el llenguatge escrit i l'aprenentatge com els consegüents problemes socioafectius. És necessari conscienciar els agents educatius sobre l'important paper que hi poden jugar. A les seves mans està convertir-se en factors de risc o en factors protectors que afavoreixin la inclusió de la persona amb dislèxia. ■

Referències bibliogràfiques

- Haft, S. L., Myers, C. A., & Hoefl, F. (2016). Socio-Emotional and Cognitive Resilience in Children with Reading Disabilities. *Current Opinion Behavioral Sciences*, 10, 133-141. <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2016.06.005>
- Klassen, R. M., Tze, V. M. C., & Hannok, W. (2013). Internalizing Problems of Adults With Learning Disabilities: A Meta-Analysis. *Journal of Learning Disabilities*, 46(4) 317-327. <https://doi.org/10.1177/0022219411422260>
- Nergård-Nilssen, T., & Hulme, C. (2014). Developmental dyslexia in adults: behavioural manifestations and cognitive correlates. *Dyslexia*, 20(3), 191-207. <https://doi.org/10.1002/dys.1477>
- Swanson, H. L. & Hsieh, C. J. (2009). Reading Disabilities in Adults: A Selective Meta-Analysis of the Literature. *Review of Educational Research*, 79(4), 1362-1390. <https://doi.org/10.3102/0034654309350931>
- Suárez-Coalla, P. & Cuetos, F. (2015). Reading Difficulties in Spanish Adults with Dyslexia. *Annals of Dyslexia*, 65 (1), 33-51. <https://doi.org/10.1007/s11881-015-0101-3>
- Soriano-Ferrer, M., & Piedra-Martínez, E. (2016). Un análisis documental de la investigación en dislexia en la edad adulta. *Universitas Psychologica*, 15(2), 193-204. <http://dx.doi.org/10.11144/Javeriana.upsy15-2.adid>
- Svensson, I., Nilsson, S., Wahlström, J., Jernås, M., Carlsson, L. M., & Hielmquist, E. (2011). Familial Dyslexia in a Large Swedish Family: A Whole Genome Linkage Scan. *Behav Genet*, 41, 43-49. <https://doi.org/10.1007/s10519-010-9395-4>
- Terras, M. M., Thompson, L. C., & Minnis, H. (2009). Dyslexia and psycho-social functioning: An exploratory study of the role of self-esteem and understanding. *Dyslexia*, 15, 304-327. <https://doi.org/10.1002/dys.386>
- Undheim, A. M. (2009). A thirteen-year follow-up study of young Norwegian adults with dyslexia in childhood: reading development and educational levels. *Dyslexia*, 15(4), 291-303. <https://doi.org/10.1002/dys.384>

Vols estar al dia sobre les formacions i els actes que duem a terme al CLC, dates destacades, articles científics recents i molt més?

SEGUEIX-NOS A LES XARXES SOCIALS DEL CLC

Twitter: @logopedes • Facebook: /logopedescatalunya • Instagram: @logopedes
• LinkedIn: /logopedes • Youtube: Col·legi de Logopedes de Catalunya

